

МЕГАТРЕНД УНИВЕРЗИТЕТУ
ФАКУЛТЕТУ ЗА КУЛТУРУ И МЕДИЈЕ
БЕОГРАД

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Сената Универзитета од _____, пошто смо проучили урађену
ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ _____ под називом:

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

**Комуниколошко-културолошке димензије процеса медијације са примерима из
праксе у Црној Гори**

кандидата: Мирослава Кнежевића _____ подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима)

Мирослав Кнежевић, рођен је 16.08.1964. године у Никшићу.

2000.године уписује Високу медицинску школу у Београду и завршава је 2003.

2005.године наставља са школовањем на Факултету за услужни бизнис који завршава 2007.
године.

2007.године уписује мастер студије на истом факултету и завршава их 2011.

Докторске академске студије уписао је 2011. године, модул Комуникологија, на Факултету
за културу и медије Мегатренд Универзитета у Београду. Положио је све испите
предвиђене програмом са просечном оценом 8,8.

Успешно завршава и следеће неформално образовање:

2006. Школа европских интеграција, Европски покрет у Црној Гори

2009. Regional Regulatory Governance Training, IFC World Bank group

2009. Тренинг за медијаторе у привредним споровима, Удружење медијатора Црне Горе

2009. Тренинг за тренере медијатора, IFC World Bank group

2009. Тренинг за медијаторе у грађевинском сектору, IFC World Bank group & DBF

2009. Тренинг за медијаторе у кривичним поступцима, OSCE UNICEF USA Embassy
Podgorica

2009. Тренинг за медијаторе у породичним и парничним споровима, IFC World Bank group

2010. Тренинг за миритеље и арбитре, Међународна организација рада (ILO)

2011. Тренинг за системску породичну терапију, Породично савјетовалиште Сарајево

2013. Alternative Dispute Resolution, Asser Institute Hague

2013. Mediation-Help Paving the Way out of Crisis, European Mediation Network Bratislava

2013. Conflict Prevention and Mediation in School, OSCE.

2015. Трансакциона анализа, Психополис Нови Сад

Радно искуство:

2008 - Директор Центра за посредовање Црне Горе

2011 – 2013 Директор Форума за медијацију југоисточне Европе

2010-2013 Експерт ОЕБС-а у области медијације
2009-2011 Експерт IFC-World bank group у области медијације
2011 Предавач Управе за кадрове Црне Горе у области медијације
2003-2006 Сарадник у настави, Висока медицинска школа Београд

Наслов докторске дисертације кандидата Мирослава Кнежевића је: „Комуниколошко-културолошке димензије процеса медијације са примјерима из праксе у Црној Гори“. Рад има 243 стране и 136 библиографских јединица (99+16+21; 16 су зборници радова, приручници, практикуми, часописи и чланци; 21 су Веб странице)

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

(Показати да је реч о оригиналној идеји, значајној за развој научне или уметничке области, њихову примену и развој научне мисли или уметности)

Предмет:

Предмет истраживања у овом раду је поступак медијације, решавање спорова од стране самих актера спора, уз помоћ медијатора, чиме се уважава њихова способност да сами донесу решења којим задовољавају своје интересе. Дакле враћање спора тамо где је настао, међу саме учеснике спора који располажу не само својим спором него и одређеним комуниколошким и културолошким вредностима које имају непосредан утицај како на настанак тако и на решење спора.

Осим актера, рад се бави и улогом медијатора који не доноси решења већ афирмише актере да сами дођу до решења прихватљивог за све. И медијаторове личне и друштвене особености су део истраживања којима се посвећује пажња у раду.

Тема је обрађена кроз релативно штура теоријска разматрања из области медијације (јер је самој медијацији посвећен практичан и емпиријски део рада), али и богата разматрања из области психологије, антропологије, социологије, комуникологије и књижевности. Практични примери из медијаторске праксе у Црној Гори су представљени узимајући у обзир не само опште културолошке већ и субкултуролошке особености, као и комуниколошке различитости тих култура и појединача.

У раду су предложени и иновативни поступци који могу допринети решавању спорних односа у датој средини узимајући у обзир њене особености, које детерминишу сам ток поступка медијације.

Циљеви:

Циљ овог рада је проналажење и утврђивање везе између комуникације и културе са успешним почетком, током и решењем конфликтног односа актера, кроз поступак медијације.

Циљ је да се покаже и неопходност стратешког приступа припреми, организовању, вођењу и закључивању споразума у поступку медијације, узимајући у обзир личне особености учесника у поступку.

Циљ је био и да се анализом и интеграцијом теоријских достигнућа и различитих примера из праксе, постави теоријска основа у виду универзалног приручника за поступање у процесу медијације, а који може да послужи и као основа за изразу нових дискурса, како са афирмативним

тако и са критичким приступом садржају рада.

2. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

(Објаснити да ли су хипотезе научно потврђене или оборене)

Основне хипотезе од којих се пошло у истраживању, а које су у складу са предметом и циљевима рада су генерална или општа хипотеза и посебне или појединачне хипотезе.

Генерална или општа хипотеза: Што се у поступку медијације више уважавају комуниколошко-културолошке особености актера спора, то ће поступак медијације бити ефикаснији.

У настојању да потврди основну хипотезу кандидат се усмерио ка холистичком приступу појединцу, уместо статистичког и легислативног, сматрајући да су приступи који искључују било који аспект личности и њеног окружења некомплетни. У конфликту, као и у посредовању, учествује појединац, али и читаво његово окружење (ужа и шира породица, животна средина, традиција, друштвене улоге, стереотипи, предрасуде и сл.). Пошто се ниједно истраживање пре овог није бавило утицајем социо-демографских и психолошких карактеристика личности на настанак конфликта и процес медијације, било је неопходно да се испита позадина понашања учесника посредовања. То је урађено кроз емпиријско истраживање и анализу белешки медијатора. Хипотеза је потврђена налазима на генераторима пријављених конфликта, међу којима се истичу: породица (98.2%), религија (57.7%), деца (61.5%), културолошке навике (55.6%) и новац (98.4%).

Основна хипотеза од које се пошло у овом раду разложена је и развијена кроз посебне хипотезе

Посебне хипотезе:

1. Да би медијација била успешна, морају се узети у обзир култура и комуниколошке особености и самог медијатора, другим речима може ли медијатор из Јапана успешно водити медијацију у Црној Гори и обратно.

Прва помоћна хипотеза тестирана је кроз корисничку оцену пожељних карактеристика медијатора. Показало се да традиционална друштва, какво је црногорско, имају више поверења у особу која припада истој средини, него у странца, што потврђује хипотезу.

2. Да би поступак и исход медијације били успешнији, приступи решавању спорова морају бити дистинктивни у односу на ситуационе, просторно-временске, културолошке и личне детерминанте актера спора.

Хипотеза је потврђена налазима у основном истраживању, који показују да на настанак, развој и исход спорова утичу примарна породица, деца, економски и образовни статус учесника, културолошки миље као и поимање друштвених улога. Из тога следи да, да би конфликт постао функционалан, посредници морају да учине додатни напор у два правца: ка појединцу и ка

заједници у којој он живи (ужа и шира породица, локална средина и сл.)

3. Претпоставка је да је степен образовања актера медијације од користи за разумевање поступка, али да не утиче на исход процеса.

Током истраживања није добијена статистички значајна повезаност пола и ставова испитаника по питању утицаја образовања на настанак и ток брачног конфликта. Ипак, добијена је статистички значајна повезаност пола и ставова испитаника о утицају образовања супружника на разрешење брачног конфликта. Ово је интересантан налаз и може се приписати ставу да се образовани супружници лакше договоре око помирења или споразумног разлаза

4. Претпоставка је да емоционална писменост и адекватна контрола и управљање емоцијама, како актера медијације тако и самог медијатора, дају реалну шансу за успешно решење спорног односа.

Истраживање је показало да су емоције махом стандардне и исте код оба пола, с тим да један од мушкараца показује кајање, док се код жена јављају презир и мржња. Све три емоције су реактивне, али је кајање у познатом културолошком контексту неочекивано за црногорског мушкарца, док су презир и мржња очекивани код дуже времена потиснутих осећања и карактеристични за жене са овог поднебља. Истраживањем је потврђено да емоционална писменост, односно правилно идентификовање и разумевање емоција, као предуслов за конструктивно управљање њима, има кључни значај за успешно решавање спорног односа.

5. Што медијатор боље познаје све облике вербалне и невербалне комуникације, то ће успешније водити поступак медијације.

.Анализом културолошког оквира медијације у Црној Гори као и самим истраживањем дошло се до закључка да су стања анксиозности, фрустрације, амбиваленције и емоционалне рањивости типични за сваког појединца у конфликтној ситуацији, али да то како ће се он носити с емоционалном рањивошћу и како ће је изражавати зависи од културе у којој живи и формира се. Посредник мора да буде свестан тих емоционалних стања, да уме да декодира вербалне и невербалне знакове, тј. начине на који учесници у поступку медијације изражавају та стања, што потврђује постављену хипотезу.

4. Кратак опис садржаја

Садржај:

Докторска дисертација је (ако изузмемо уводни и закључни део) подељена у два главна дела. Први део садржи теоријске основе, оквири и промишљања теме кроз одговарајућа поглавља, док је други део посвећен презентовању истраживања и анализи и тумачењу добијених резултата.

Увод представља дефинисање теме истраживања и разлога који су определили приступ истраживању

Теоријско-методолошки оквир рада

- Предмет и циљеви рада
- Хипотезе
- Методолошки оквири истраживања
- Очекивани резултати и доприноси

Појам медијације је поглавље у ком су, осим дефинисања појма, описани претече,

настанак и развој института посредовања у међународним оквирима и на нашим просторима у складу са друштвеном стварношћу у којој се етаблирало и подељено је на део који разматра корене медијације и део који се бави настанком и развојем модерне медијације.

Комуниколошко-културолошке димензије процеса медијације представља део рада који анализира човека учесника у медијацији кроз дефинисање појма човек, као и утицај социјализације и културе на људско деловање. Говори се о својствима и јединству људског рода и условима за разумевање другог и другачијег, о срединским и временским факторима који су од значаја за понашање и како ти фактори утичу на доношење релевантних одлука, односно о динамици и вредностима. У овом поглављу се разматрају и неке особености културног простора Црне Горе.

Конфликт - предуслов медијације је поглавље које дефинише конфликт и објашњава елементе дате дефиниције; дефинише и разматра четири нивоа конфликта; разматра и објашњава Килман-Томасов модел решавања конфликта а све поменуто узимајући у обзир комуниколошко-културолошке особености средине. Говори се и о врстама емоција, њиховом интензитету, о интелигентном коришћењу емоција, емоционалној писмености, токовима емоција, емоцијама и социјализацији. Такође се посвећује пажња самом медијатору и његовим вештинама, знању, креативности и пре свега личности у процесу конфликта.

Медијација у Црној Гори – резултати истраживања је део рада који се бави специфичностима црногорског менталитета, проблематиком родних односа, а у оквиру тога мушким и женским принципом. У овом поглављу су поново истакнути предмет и циљ истраживања, хипотезе, потом су презентовани прикупљање и анализа података, стање резултата и тестирање хипотеза. У овом поглављу се износе општи подаци о медијацији у Црној Гори и обрађује основно истраживање кроз навођење метода истраживања, оквирних налаза, ограничења у истраживању, полних, културолошких и других разлика у медијацији, узорака и алата, укрштања социо-демографских варијабила и питања из упитника и дескриптивних резултата истраживања. У овом поглављу се износи и оцена поступка посредовања.

Место истраживања културолошких карактеристика учесника у посредовању и будућност медијације је поглавље у ком се говори о медијацији као социјализацији и показује колики је значај решавања спорних питања поступком медијације, не само за актере, које треба подстицати да користе овај цивилизован и конструктиван механизам решавања спорова, већ се показује и његов значај за целокупну друштвену заједницу. Овде се приказују и емпиријска истраживања у контексту унапређења медијације.

Закључак представља сумирање резултата рада на основу постављених хипотеза. У овом делу се синтетизују идеје и разматра потврдност хипотеза.

Предлог мера: на основу теоријског и емпиријског-истраживања представљеног у раду, као и посматрања и личног искуства у медијацији, дате су неке препоруке за будућа истраживања и праксу.

Литература, домаћа и страна издања, интернетска издања, зборници и чланци.

Прилози, представљају примере докумената која су коришћена у поступку истраживања и то: Белешке медијатора, Оцена поступка посредовања и упитник Информисаност грађана о медијацији - посредовању

5. Остварени резултати и научни допринос

(Конкретно навести допринос научној, стручној или уметничкој области)

Резултат овог рада је, поред потврде основне и посебних хипотеза, вишестрано упознавање института медијације, првенствено кроз призму његових комуниколошких и културолошких димензија. Анализом и интеграцијом досадашњих, још увек оскудних теоријских достигнућа и емпиријских истраживања, као и резултатима практичних примера из непосредне праксе, овај рад поставља теоријску базу у виду универзалног приручника за поступање у процесима медијације, који би се односио на све врсте поступака медијације у датој култури и који би служио као основа за израду нових, примењивих стратегија у области медијације.

Истраживањем, које је спровео у овом раду, кандидат је остварио своју намеру и настојање да пружи конкретан научни и друштвени допринос.

Научни допринос науци у оквиру које је кандидат Мирослав Кнежевић спровео истраживање, огледа се у продубљивању и проширивању спознаје саме појаве која је предмет истраживања, а који је формулисан у наслову: „Комуниколошко-културолошке димензије процеса медијације са примјерима из праксе у Црној Гори.“ Научни допринос дисертације огледа се у испитивању релација између сазнања које дају научни радови и сазнања која проистичу из практичних примера и спроведеног истраживања Систематизовањем теоријских и емпиријских сазнања из области медијације настао је приручник широког домета, који ће омогућити ближе формулисање и спровођење прецизно дефинисаних процедура, стратегија и тактика у свим фазама решавања спорова поступком медијације, узимајући у обзир комуниколошке и културолошке особености средине у којој се поступак обавља. Посебан допринос рада су анализирани иновативне технике и алати који се користе у решавању спорова медијацијом у датој култури.

Друштвени допринос рада је приближавање грађанима поступка медијације, као најцивилизованог, односно најконструктивнијег начина решавања спорова, и боље разумевање института медијације као и користи које доноси: судовима - јер се смањује број предмета и постиже боља ефикасност судског система; грађанима - који своје спорове решавају брже, конфорније, ефикасније и на задовољство свих страна у спору; држави – стварањем амбијента у коме се спорови ефикасно решавају, и друштву у целини – афирмисањем културе дијалога као врхунске социјалне и цивилизацијске тековине.

6. Закључак

(Навести да је докторска дисертација/уметнички пројекат урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно или уметничко дело и да су се стекли услови за његову јавну одбрану)

Рад „Комуниколошко-културолошке димензије процеса медијације са примјерима из праксе у Црној Гори“ урађен је у свему према одобреној пријави. Представља оригинално и самостално научно дело, које у формалном, садржајном и методолошком погледу, задовољава норме и критеријуме докторских студија, чиме су се стекли услови за његову јавну одбрану.

Место и датум:
Београд, 30.09.2015.

Чланови Комисије за оцену подобности
кандидата и теме докторске
дисертације/уметничког пројекта

Проф. др Татјана Миливојевић, ментор
Факултет за културу и медије

Проф. др Миливоје Павловић, члан
Факултет за културу и медије

Проф. др Филип Турчиновић, члан
Факултет за пословне студије